

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ Λενιώ Κακλέα: Οι πολλαπλές αφηγήσεις της ελληνικής επανάστασης

Στις 7 και 8 Ιουλίου, η Λενιώ Κακλέα παρουσιάζει στην Πειραιώς 260 τη νέα της δουλειά με τίτλο *Age of crime*. Μία ανάθεση του φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου με αφορμή τα 200 χρόνια από την Ελληνική επανάσταση του 1821.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΕΚΤΟΝΙΔΟΥ | 06.07.2021

Απόφραση

Ξαναγυρνά στις σελίδες της ιστορίας, κάνει έρευνα, εντός και εκτός του στούντιο και, όπως διαβάζουμε, στρέφεται «στη *φιούρα των βαμπίρ για να σχολιάσει πώς οι εθιμικές τελετές συγκροτούν ένα είδος φανταστικής κοινότητας*».

Ομολογώ ότι η πρώτη μου σκέψη, καθώς διαβάζω στη συνέχεια τη φράση «για τη συγκρότηση ενός έθνους», είναι ότι με τις «εθιμικές τελετές» αναφέρεται σε εκείνες τις πράξεις που αναπαράγουν την ιδέα μίας συλλογικής εθνικής ταυτότητας όπως, μεταξύ άλλων, οι επετειακές εθνικές –αρχαίες συνήθως– γιορτές και οι παρελάσεις. Αναρωτιέμαι λοιπόν αν η επιλογή των βαμπίρ αφορά, τη συλλογική φανταστική εθνική ταυτότητα που επιβιώνει και διαιωνίζεται πίνοντας το αίμα όλων εκείνων των οποίων συνεχίζουν να συγκροτούνται ως εθνικά υποκείμενα μέσα από αυτές τις επετειακές επιτελέσεις.

Μία ματιά αναστοχαστική. Με εκπλήσσει ωστόσο. Επιλέγει να αφουγκραστεί και στις φωνές εκείνων που σπάνια εκπροσωπούνται στους εορτασμούς. Χρησιμοποιεί αποσπάσματα από τη μαρτυρία ενός οθωμανού αξιωματούχου, αυτόπη μαρτυρα των γεγονότων στην Πελοπόννησο καθώς επίσης και ανατρέπει τις λαϊκές αφηγήσεις/εθιμικές τελετές από τον ευρύτερο βαλκανικό χώρο. Πώς συνθέτονται άραγε αυτά τα άλλα βλέμματα με εκείνα των ελλήνων χορευτριών/ών; Μία πολυφωνική ματιά. Ανυπομονούμε.

«Age of crime» θέλεις να μας πεις λίγα περισσότερα για τον τίτλο;

Πρόερχεται από έναν στίχο του ποιήματος του Λόρδου Βύρωνα «*The Giaour*», που γράφτηκε μετά την πρώτη του επίσκεψη στις πόλεις της Αθήνας, της Σμύρνης και της Istanbul, το 1811. Ο τίτλος μου επιτρέπει να θίξω τις έννοιες της βίας και του εγκλήματος, αναπόσπαστο κομμάτι των ρομαντικών εξεγέρσεων του 19ου αιώνα και των στρατηγικών που ακολουθήθηκαν για τη διαμόρφωση «ενιαίας» εθνικής συνείδησης από τα βαλκανικά κράτη.

Το έργο είναι ανάθεση του Φεστιβάλ Αθηνών με αφορμή την επέτειο για τον εορτασμό των 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821. Ποια είναι η δική σου ματιά, σήμερα στην επανάσταση του 1821;

Η Ελληνική επανάσταση είναι ένα πολύ πυκνό ιστορικό φαινόμενο, παγκόσμιας εμβέλειας. Η αφήγηση που μας διδάσκει στο σχολείο είναι αποσπασματική και πολύ συγκεκριμένη σκοπιάς. Για να απαντήσω στην ανάθεση, κλήθηκα να κάνω ιστορική έρευνα, που δεν είχα ξανακάνει για άλλα έργα μου, να επικεντρωθώ σε αυτή την περίοδο της ευρωπαϊκής ιστορίας που αρχικά πίστευα ότι δεν με ενδιέφερε και να ανακαλύψω πόσο αντίξοες και αμφιλεγόμενες ήταν οι συνθήκες συγκρότησης εθνικού κράτους και δημιουργίας «εθνικής» ταυτότητας. Επιπλέον, η ανάθεση, έγινε μέσα στο πλαίσιο του προγράμματος εθνικών εορτασμών από τα 200 χρόνια της Ελληνικής επανάστασης. Σημασία είχε λοιπόν, να απαντήσω ως καλλιτέχνης και στην ίδια την ανάθεση. Πώς συμμετέχει ένα παραστατικό έργο στην απόφαση ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους να εορτάσει τη συγκρότησή του; Ποια είναι τα τυφλά σημεία μια τέτοιας απόπειρας; Πώς τοποθετούμαι και βλέπω προσωπικά ως καλλιτέχνης αυτή την ιστορική στιγμή; Στα παραπάνω ερωτήματα απαντά το έργο *Age of Crime* μέσα από τη γραφή που έχω επιλέξει.

Πώς λειτουργεί στην παράσταση η φιούρα των βαμπίρ;

Η παράσταση *Age of Crime* δεν ανατρέπει σε επίσημα σύμβολα της επανάστασης (σημαίες, τσαρούχια, ανδρικές ηρωικές φιούρες) παρά ερευνά τη σωματική και πολιτική βία, ως χαρακτηριστικά των ρομαντικών επαναστάσεων του 19ου αιώνα. Έχω επιλέξει ως κεντρική φιούρα εκείνη των βαμπίρ, δηλαδή των νεκροζώντανων, zombie, ή στοιχειών, που είχαν έντονη παρουσία στις λαϊκές αφηγήσεις του αγροτικού πληθυσμού που κατοικούσε στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο. Ανατρέχω σε αυτή τη φιούρα διότι τόσο οι πόλεμοι όσο και οι αποπειρές εορτασμού ενός «ένδοξου» παρελθόντος έχουν, με διαφορετικό τρόπο το καθένα, στοιχεία «βαμπιρισμού».

Απέναντι σε ένα εθνικό αφήγημα που αφορά ένα συλλογικό εμείς, στο οποίο «είμαστε» [1], όπως γλαφυρά έγραψε ο Μακρυγιάννης, απόσπασμα που, παράλληλα με τις επετειακές γιορτές διδάσκει σήμερα στις τελευταίες τάξεις του δημοτικού, αποφασίζεις να βασιστείς σε πρωτοπρόσωπες, αφηγήσεις οθωμανικές της επανάστασης. Επιλέγεις λοιπόν δύο αντιστροφές: απέναντι στο φανταστικό εμείς εμφανίζεις το υποκείμενο εγώ, και ταυτόχρονα απέναντι στο ελληνικό αφήγημα αντίζει και από εκείνο της οθωμανικής πολιτικής ελίτ την οποία εκπροσωπεί ο Γουσσούφ Μπέης [2].

Στην αφήγηση του Γουσσέφ Εφένη, με συγκίνησε και με ξάφνιασε η γλώσσα και η ματιά της εποχής της επανάστασης. Συντάσσει το κείμενο ο ίδιος, μερικά χρόνια μετά την εμπειρία των εξεγέρσεων στην Πελοπόννησο, σε περίοδο αναστάσης της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και πολύ πριν τη διάλυσή της. Ωστόσο, αυτή η πρωτο-πρόσωπη αφήγηση ακούγεται αποσπασματικά στο έργο μου, δεν αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του.

Το αφήγημα της ελληνικής επανάστασης του 1821, όπως κάθε αφήγημα είναι αποτέλεσμα μίας διαδικασίας παγίωσης που βασίζεται σε μία ταυτόχρονη διαδικασία αποσιώπησης ενδεχόμενων άλλων. Διαβάζουμε ότι η παράσταση επενδύει στις εντάσεις που προκαλεί η αποσιώπηση άλλων αφηγήσεων. Με ποιόν τρόπο συμβαίνει αυτό;

Οι εντάσεις δεν αφορούν μόνο ζητήματα του παρελθόντος αλλά και θέματα επίκαιρα. Η πρόσφατη πανδημία και τα μιλιταριστικά μέτρα που ακολουθήθηκαν από τα ευρωπαϊκά κράτη για την αντιμετώπισή της, έφεραν στο προσκήνιο ένα λεξιλόγιο πολέμου, που μοιάζει οι σύγχρονες δημοκρατίες να μην έχουν τελικά ποτέ εγκαταλείψει. Αυτό με οδήγησε να ασχοληθώ, με το θέμα του πολέμου και την ορολογία του.

Θέλεις να μας πεις λίγα λόγια για τη δημιουργική διαδικασία; Με ποιόν τρόπο δουλέψατε χορογραφικά και δραματουργικά;

Όταν που έγινε η ανάθεση από το φεστιβάλ Αθηνών, γράφτηκε στο Μεταπτυχιακό σεμινάριο της Μαριλίζας Μήτσου στη Σχολή Κοινωνικών Σπουδών στο Παρίσι, η οποία μου επέτρεψε να το παρακολουθήσω ως ακροατής. Εκεί ολοκλήρωσα το πρώτο στάδιο, εκείνο της ιστορικής έρευνας. Αργότερα μπήκα στούντιο για να καθορίσω τα πρώτα χορογραφικά υλικά που αναπτύχθηκαν στη συνέχεια με τις χορεύτριες και τους χορευτές του έργου κατά τη διάρκεια των προβών.

Κατάγεσαι από την Αθήνα, στην οποία παρουσιάζεις επίσης τις δουλειές σου αλλά ζεις και εργάζεσαι εδώ και χρόνια στο Παρίσι. Πώς η ζωή σου έξω από την Ελλάδα επηρεάζει το προσωπικό και καλλιτεχνικό σου βλέμμα;

Το βλέμμα μου, προσωπικό και καλλιτεχνικό, το καθορίζει η ζωή μου στο Παρίσι μέσα από τις καλλιτεχνικές συνεργασίες που επισυνάπτω. Με επηρεάζουν προφανώς οι παραστάσεις και οι εκθέσεις που παρακολουθώ όσο και τα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα που διαπραγματεύομαστε ως κοινωνία στη Γαλλία.

Υποσημειώσεις

1) «Ένα πράμα μόνον με παρακίνησε κι εμένα να γράψω ότι τούτην την πατρίδα την έχουμε όλοι μαζί, και σοφοί κι αμαθείς και πλούσιοι και φτωχοί και πολιτικοί και στρατιωτικοί και οι πλέον μικρότεροι άνθρωποι- όσοι δουλειάσηκαμεν, αναλόγως ο καθείς, έχουμε να ζήσομεν εδώ. Το λοιπόν δουλειάσηκαμεν, αναλόγως ο καθείς, να μην λέγει ούτε ο δυνατός «εγώ» ούτε ο αδύνατος. Ξέρετε πότε να λέγει ο καθείς «εγώ»; Όταν αγωνιστεί μόνος του και φτιάσει ή χαλάσει, να λέγει «εγώ» όταν όμως αγωνίζονται πολλοί και φτιάχνουν, τότε να λένε «εμείς». Είμαστε εις το «εμείς» κι όχι εις το «εγώ». Και εις το εξής να μάθομεν γνώση, αν θέλομεν να φτιάσομενχωριόν, να ζήσομεν όλοι μαζί.» Απόσπασμα από τα απομνημονεύματα του Στρατηγού Μακρυγιάννη, όπως παρατίθενται στο ανθολόγιο Ε' και Στ' Δημοτικού.

2) Η ανέκδοτη μαρτυρία του Γουσσούφ Μπέη συμπεριλαμβάνει μεταφρασμένη στο βιβλίο *Οθωμανικές αφηγήσεις για την Ελληνική Επανάσταση από τον Γουσσούφ Μπέη στον Αχμέτ Τζεβντιέ Πασά των συγγραφέων Σοφίας Λαΐου και Μαρίνου Σαρηγιάννη*.